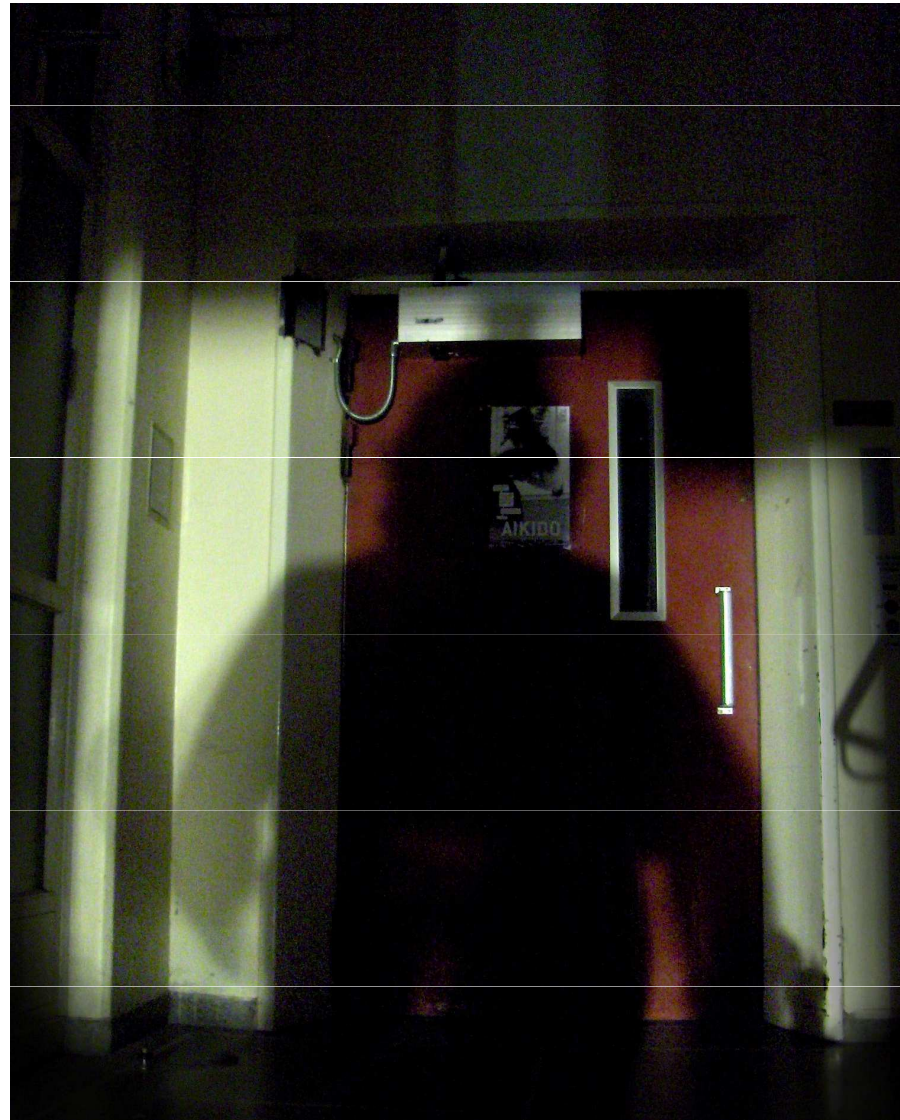

Téma 7: Tělo, pohlaví a rod

Pablo Picasso, Sedící model, grafika, 1954

7a) Médium – obraz – tělo dle Beltingovy BildAnthropologie

Médium – obraz – tělo

- Pojem média, formy zprostředkování, se projevuje v kontextu těla. V médiu obrazů leží dvojitý vztah k tělu. V prvním smyslu se tělesná analogie projevuje tím, že přenášející média pojmáme jako symbolická nebo virtuální těla obrazů. V druhém smyslu tím, že média se vpisují do našeho tělesného vnímání a mění je. Řídí naši tělesnou zkušenost skrze akt pozorování v míře, v níž na jejich modelu vykonáváme vlastní vnímání, stejně jako zvnějšnění našich těl. Platí to také pro elektronická média, přestože vykonávají odtělesnění obrazů.
- Protože obraz nemá tělo, potřebuje médium, do kterého se vtělí. Když sledujeme kultury až po nejstarší pohřební kultury, pak tu vidíme sociální praxi, dát jim v kameni nebo hlíně trvalé médium, které nahradí rozpadlá těla mrtvých.

Posmrtná maska Agamnéóna

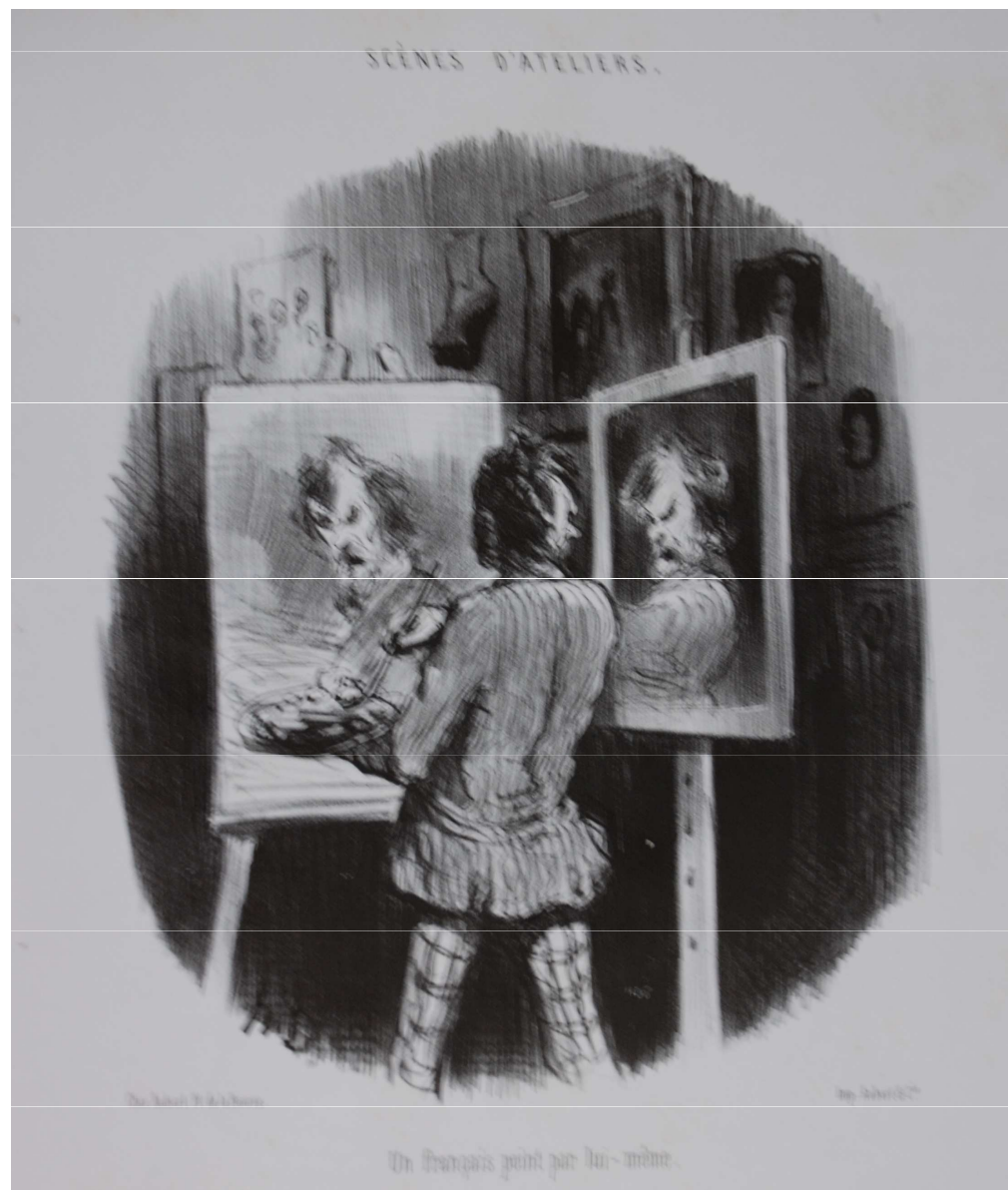

Současná polemika proti obrazům

- Michel Foucault „*Krize reprezentace*“: Obrazy jsou zodpovědné za to, že reprezentace světa se ocitla v krizi.
- Jean Baudrillard nazývá obrazy „*vrahy reálného*“. Krize je způsobena pochybnostmi o reprezentaci (*simulacrum*).
- Ke *krizi analogie* přispěl také digitální obraz, jehož ontologie se zdá být nahrazena logikou jeho produkce. Snad začala krize obrazu již ve stavu *totální analogie*, když se obrazy ve filmu a videu spojily se zvukem a pohybem, tedy se starými výsadami života. Teprve poté, co obrazy postupně ztratily téměř všechny registry, které se zdály být vyhrazeny životu, přistoupili producenti obrazů na novou taktiku. Začali se zobrazováním virtuálních světů, které triumfují nad nutností analogie a existují jen v obraze. Jiná tendence je přesně opačná: *reality show*.

Zrcadlový obraz

Honoré Daumier,
litografie z cyklu
Výjevy z ateliérů,
1848

Skiagrafie

Daniel Chodowiecki,
*Vynalezení
malířství dle
Plinia, 1787*

Pozn.: Plinius, *Historia naturalis*, kniha XXXV, o počátcích malířství: „kolem stínu člověka byla vedena čára, a tak první malířství mělo takový ráz, potom se provádělo jednou barvou a takové slulo monochromatos“.

Chápání médií

- Marshall Mc Luhan rozuměl médiím především jako rozšíření našich tělesných orgánů, a takto posuzoval i pokrok technologií. Když chápal média jako *protézy těla*, které zlepšují náš přístup k času a prostoru, tak mluvil o *médiích těla*.
- Dějiny umění: média - druhy a materiály, v nichž se umělci vyjadřují, tedy *média umění*.
- Belting: *médium obrazu*. Pojem těla jako vnímajícího i zobrazovaného subjektu se stává měřítkem a zárukou vztahu k realitě.

Exkurz: Role zraku u českých teoretiků umění v 1. pol. 20. stol.

- Šalda o impresionistech: „odvracejí se od všech druhotných a odvozených orgánů duševních, jež právem podezírají v té chvíli ze zkaženosti, ke smyslu základnímu, nižšímu snad po soudu filozofujících akademiků, ale zato věrnému, spolehlivému a neklamnému“ (1901). Později však: „Takto vypěstovala se výlučná hypertrofie oka ne ve smyslu vidu a zoru duchového, nýbrž ve smyslu nástroje zcela určitého a technického: lapače dojmů a stupňovatele jich“ (1910).

Role zraku

Šalda – Markalous - Kovárna

- Bohumil Markalous: *eidika* jako nový obor, který se má zabývat „významem zrakových činitelů v celém rozsahu duševna“. Vychází z primátu zraku jako hlavního prostředku percepce.
- František Kovárna: sleduje civilizační proměnu vizuální percepce. „Jakou podobu má *umělec ve změněné životní souhře*, dívá-li se očima, jež mají sklon k četbě, poznává-li hmatem, který je poznamenán zneuctěním tělesné práce, a vnímá-li svět, v němž jsou věci zbaveny vlastní duše?“ (*Umělec našeho věku*, in: *Výtvarné epištoly*, 1941)

7b) „Nahá pravda“ Zobrazení tělesnosti

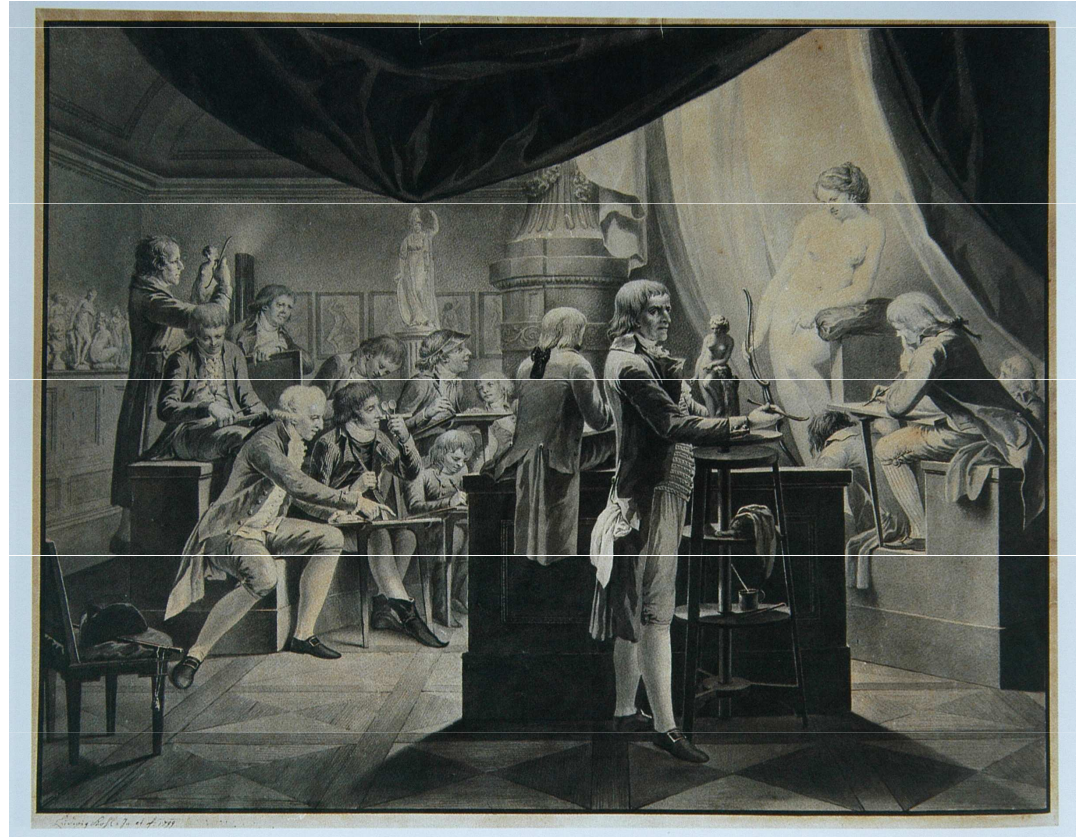
Nahá pravda – alétheia – nuda veritas

- zpodobování nahých těl bylo výsadou umělců (nikoli však umělkyně, až do začátku 20. stol.), malby podle živých modelek se staly běžnými až v 2. pol. 19. stol.
- „nahá pravda“ obsahující pikantní prvek odkrývání měla značnou přitažlivost a věnovali se jí četní umělci vystavující v Salonu
- „nahá pravda“ se stala jedním z bodů reformního programu moderny na konci 19. stol., otevřená vyobrazení nahoty však doprovázely četné skandály (např. G. Klimt, E. Schiele)

Gian Lorenzo
Bernini
Pravda,
1645-1652

Akademická malba aktu kolem r. 1800

Josef Bergler, Anatomická socha z bočních pohledů, asi 1804

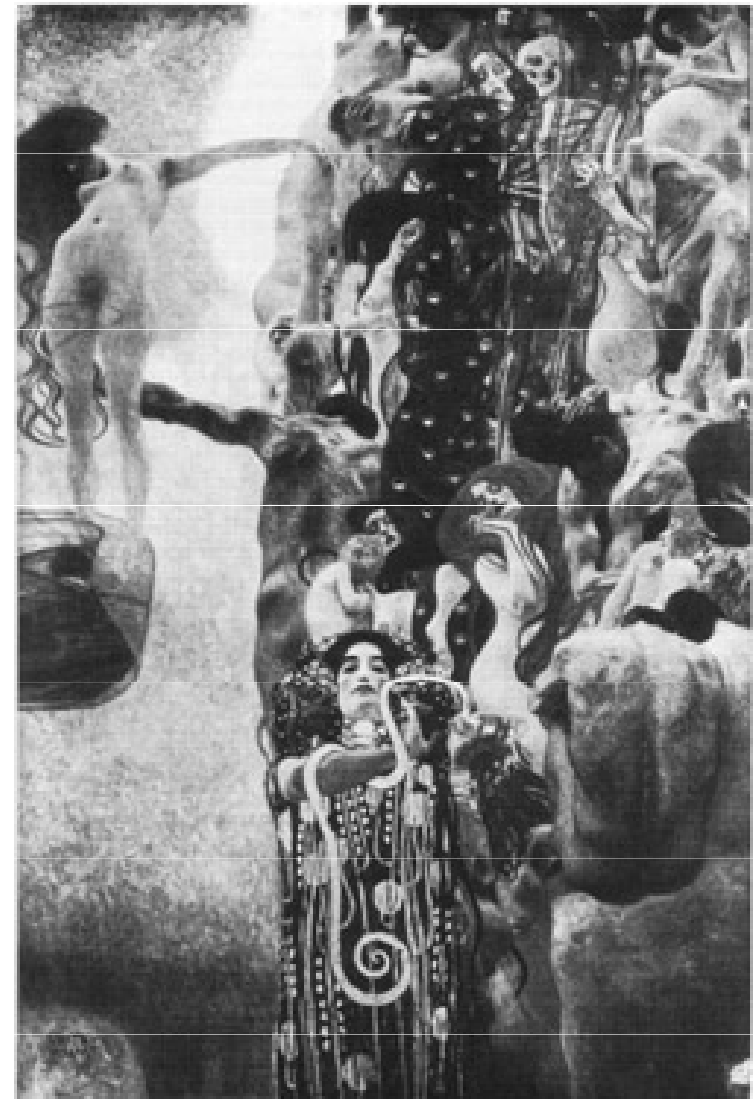
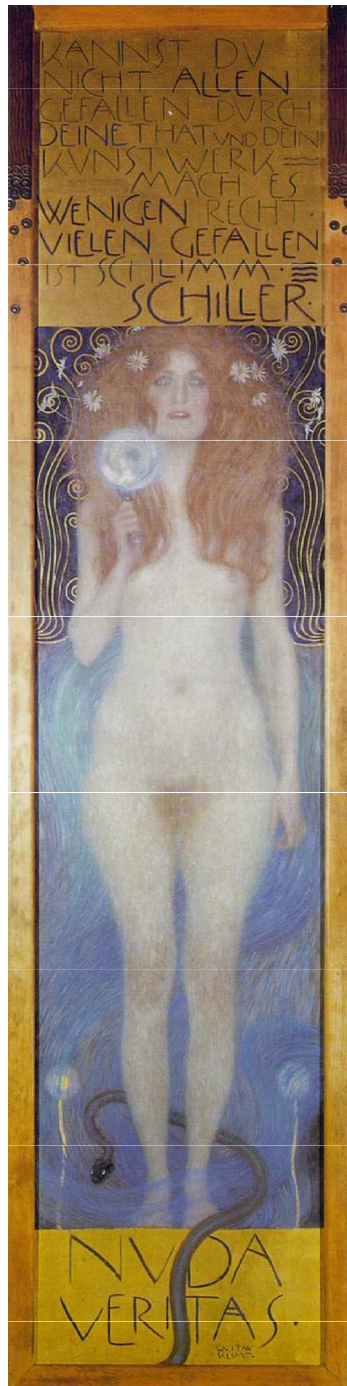
Ludvík Kohl, Pohled do umělcova ateliéru, 1799

Ernst Ludwig Kirchner
Ležící akt před zrcadlem, 1910

Gustav Klimt

Nuda veritas – Judita - Lékařství

Gustave Courbet
Počátek světa, 1867

Felicien Rops
Pornocrates,
cca 1870

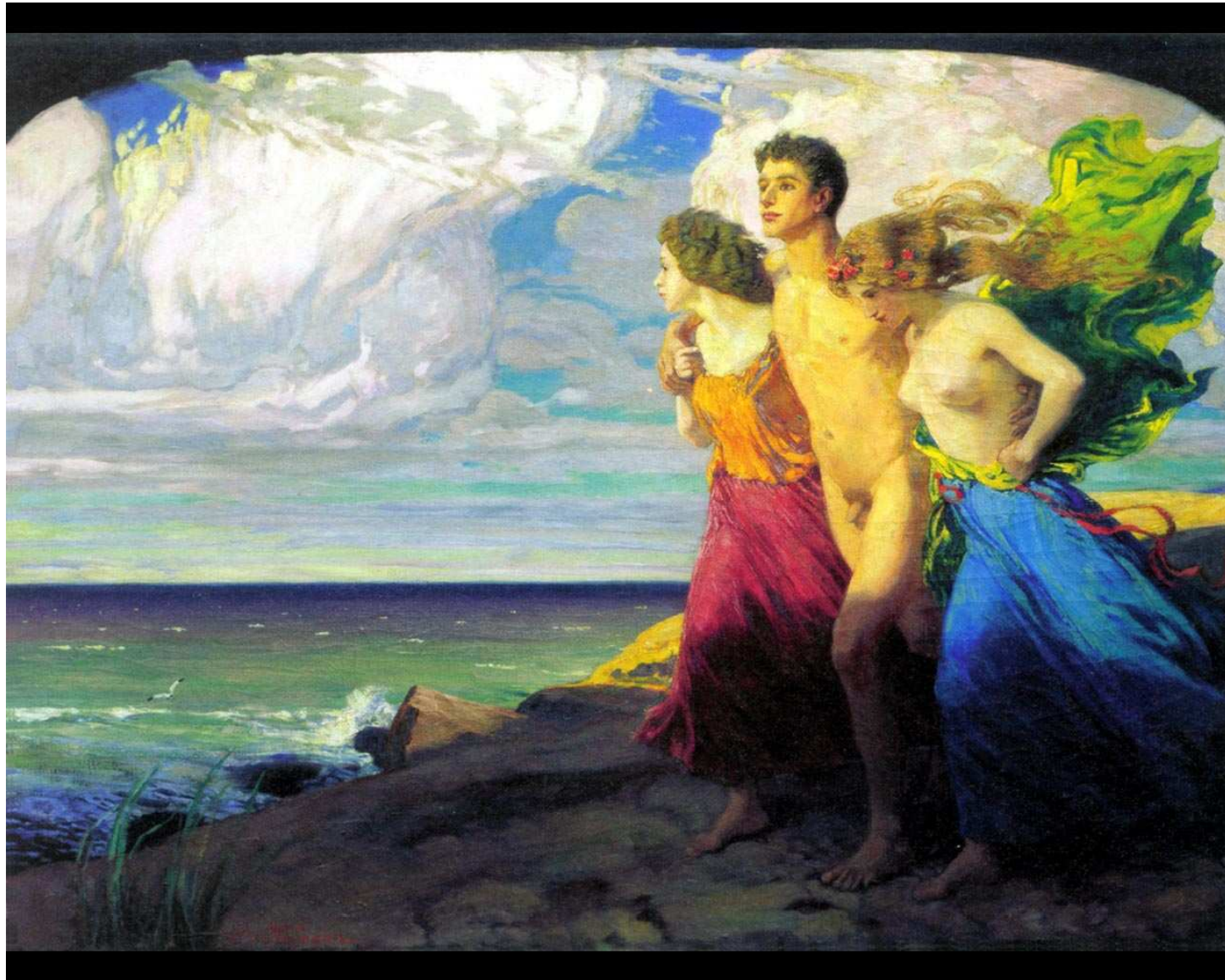

Aubrey Beardsley

ilustrace k Aristofanově Lysistriatě, cca 1895

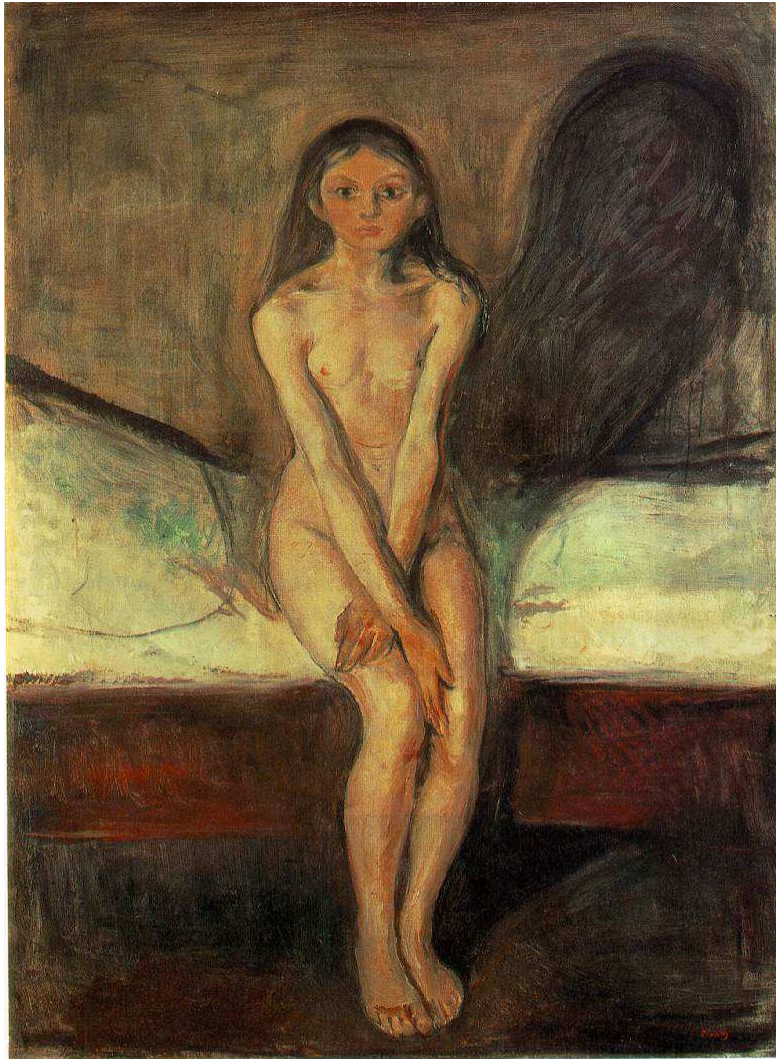

Ludwig von Hoffmann Jarní bouře, 1894

Edvard Munch

Puberta, 1894-95 Vlastní podobizna, 1895

Egon Schiele

Umělcova žena, 1917

Autoportrét, 1910

Lucian Freud

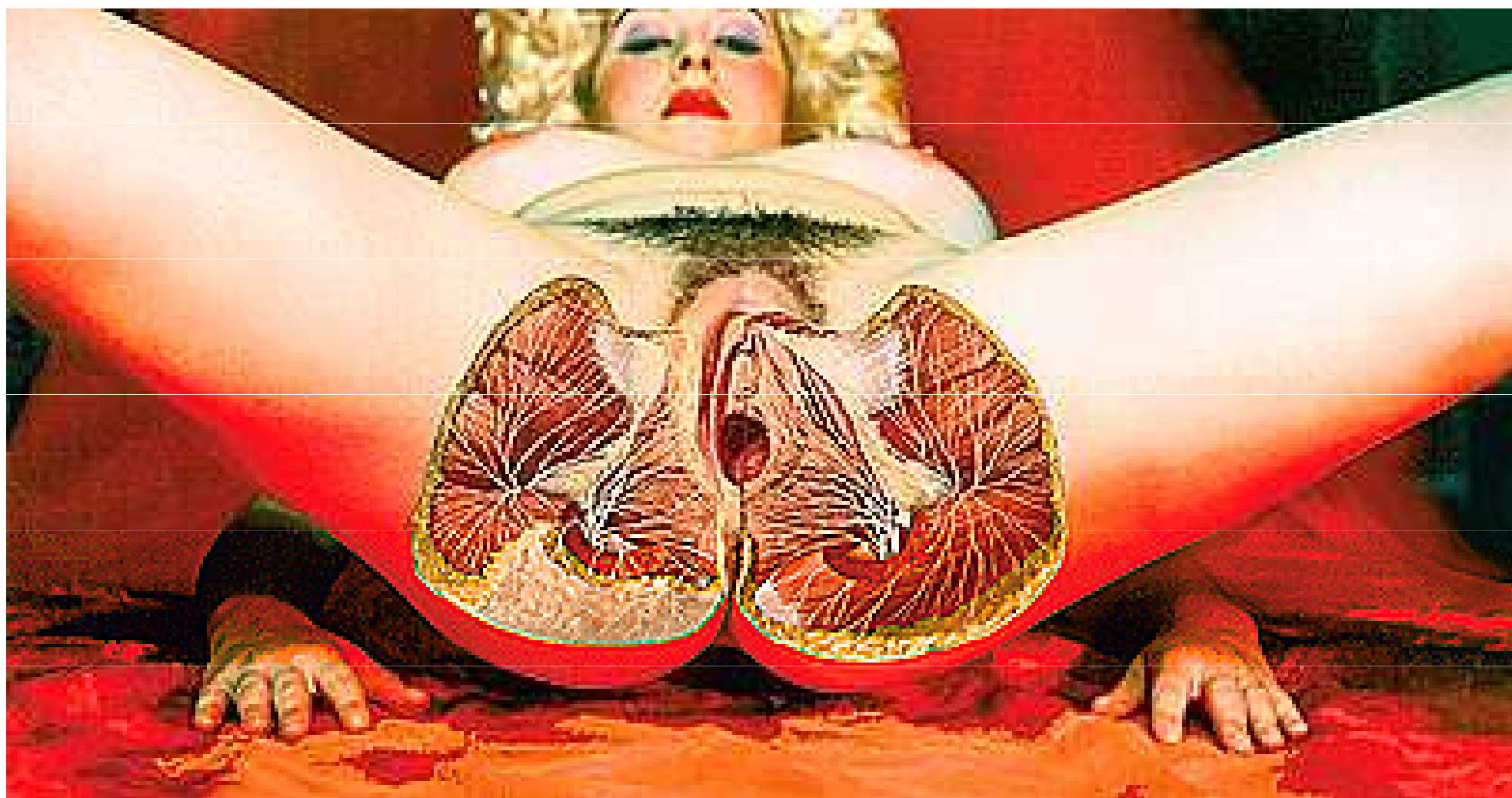
Benefits Supervisor Sleeping, 1995

Lenka Klodová
Socha, cca 2000

Veronika Bromová
Pohledy, 1996

7c) Feminismus

Linda Nochlin, Laura Mulvey

Barbara Kruger,
Your Gaze Hits
the Side of My Face
1981, koláž

Laura Mulvey, *Visual Pleasure and Narrative Cinema* (1975)

- Odmítla patriarchální modely nazírání v kritice klasického hollywoodského filmu.
- S odvoláním na psychoanalytickou teorii Mulvey argumentovala, že diváci odvozují slast z filmů dvěma způsoby: *skopofilií* (nebo *voyerismem*), tedy potěšením z dívání, a identifikací s ideálním egem, kt. reprezentuje hrdina na plátně. Hollywoodské kino reflektuje a praktikuje způsob typický pro patriarchální společnost, podle nějž „*pleasure in looking has been split between active/male and passive/female*“.
- Ve filmu je hrdinou muž, je aktivní a vlastní pohled (*the gaze*), popohání příběh dopředu. Naproti tomu, film ukazuje ženy jako objekty touhy, nikoli hrdinky, jsou pasivní a spíše, než by vlastnily pohled jsou jeho objektem. Přítomnost ženy na plátně často přeruší tok děje, je čistou podívanou (*pure spectacle*).

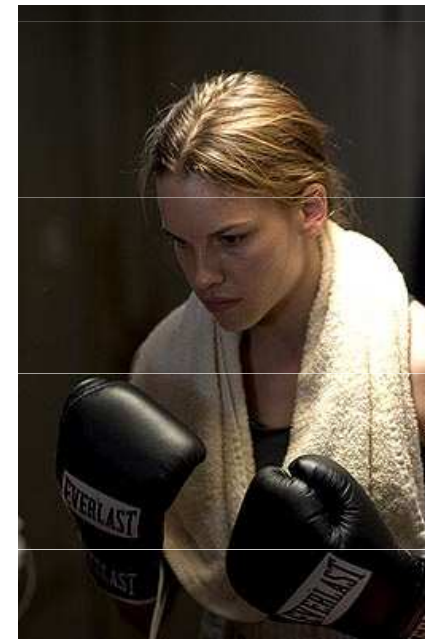
REAR
WINDOW

„Žena jako dekorace“

„Žena jako akční hrdinka“

Feministický přístup k vizuální kultuře (Patricia Mathews)

- znovunabytí (recuperating) zkušenosti žen a ženských umělkyně
- kritika a dekonstrukce autority, institucí a ideologií a/nebo zkoumání odolnosti vůči nim
- nové promyšlení (rethinking) kulturních a sociálních prostorů tradičně připisovaných ženám a následně nový pohled (re-envisioning) na samotný subjekt, zvláště z psychoanalytické perspektivy